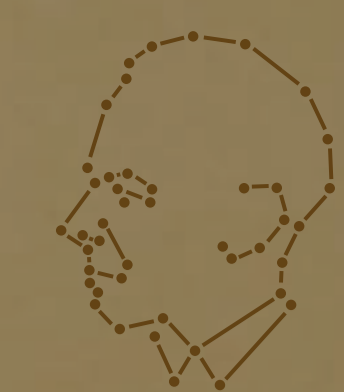

Allegro barbarótól Adagio religiosóig: korszakalkotó művek

A Magyar Tudományos Akadémia épülete, korabeli fénykép

Bartók székfoglaló előadást tart Lisztről a Magyar Tudományos Akadémián, 1936

Az Allegro barbaro szerzői kéziratának első oldala

Comme je suis heureux d'avoir reçu des nouvelles de M. Paul Collaer, et de savoir qu'il a pu reprendre ses activités de la radio Bruxelles. C'est depuis quatre ans que je suis aux Etats-Unis comme réfugié volontaire. Combien de fois j'ai pensé pendant ces quatre longues années à tous mes amis Belges, ne demandant rien, mais ils ont pu supporter toutes les épreuves de l'occupation inhumaine tellement prolongée. Je suis bien content d'apprendre que les ravages causés n'étaient pas aussi grands qu'on n'avait craint. Je salue le peuple vaillant de la Belgique au moment de sa libération. Et j'offre mes félicitations particulières au directeur flamand de la radiodiffusion Belge d'avoir pu s'assurer encore une fois des services de M. Paul Collaer qui a tant fait pour la musique contemporaine à Bruxelles avant la guerre.

Quant à mes activités comme compositeur pendant cette période difficile, j'ai peu de chose à raconter. Pendant les premières années je ne suis plongé corps et âme dans l'étude de la musique rurale des Serbo-Croates à l'Université de Columbia. Le résultat de ces études est un essai sur cette musique qui va être publié par la Columbia University Press. Un autre résultat moins heureux de cette réclusion et de ces travaux incessants et pénibles était que je suis tombé malade par épuisement. Cependant, cette épreuve est passée tant bien que mal, et finalement j'ai pu reprendre mes activités comme compositeur. C'est ainsi que j'ai pu écrire il y a une année environ, un "Concerto" pour grand orchestre en cinq mouvements, pour la "Koussevitzky Foundation". Cette œuvre, j'ai composé un sonate pour violon seul pour Yehudi Menuhin qui va la citer dans son récital au Carnegie Hall en Novembre. Menuhin a, d'ailleurs, joué mon Concerto pour violon et ma première sonate pour violon et piano dans ses concerts aux Etats-Unis et en Angleterre, ces œuvres faisant partie de son répertoire. New York, le 24ème Oct. 1944.

Béla Bartók

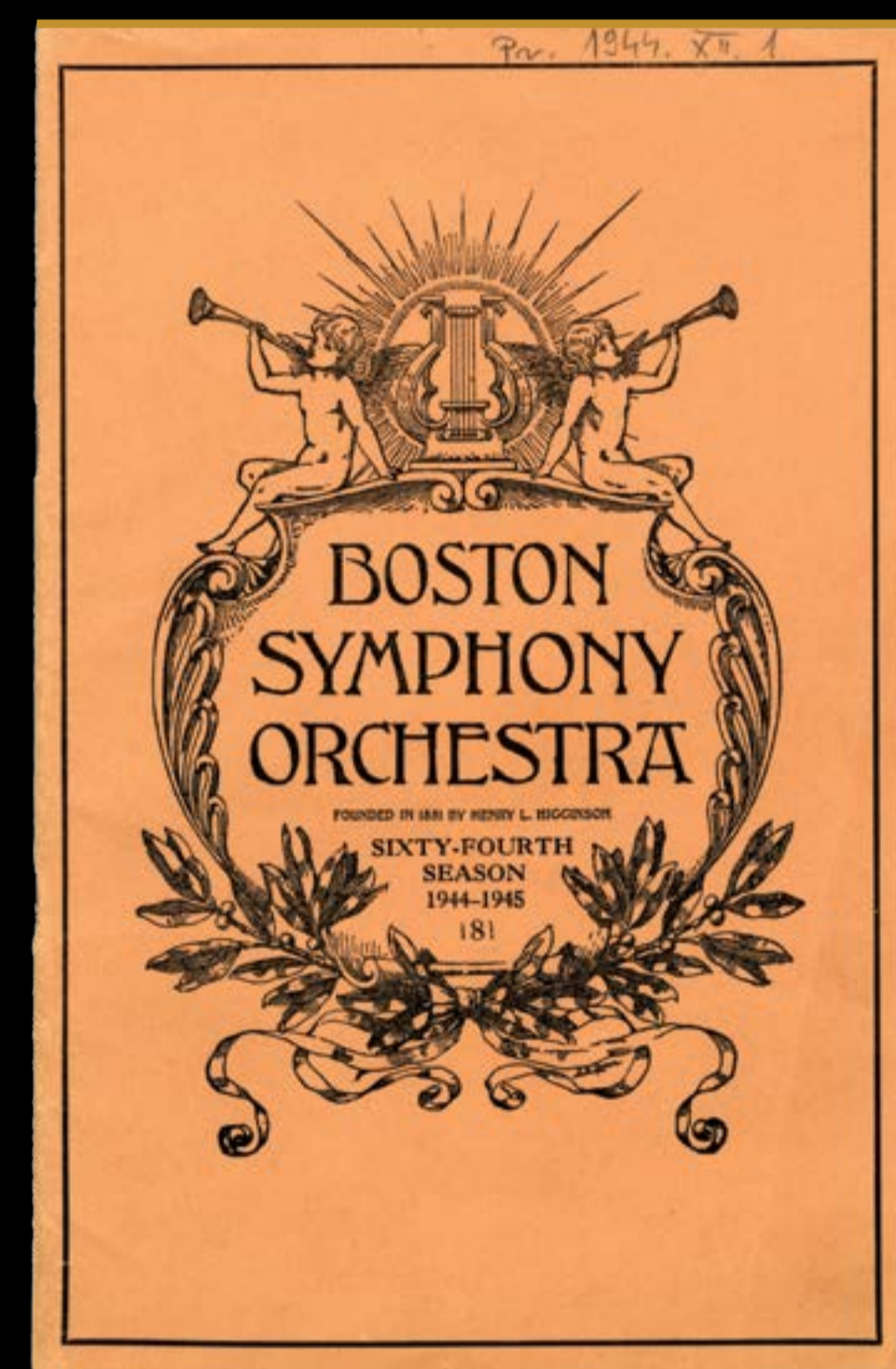
Bartók francia nyelvű nyilatkozata amerikai éveiről, 1944

Egykori zongora tanítványával, a karmester Reiner Friggyessel, Rambleside, Weston, Connecticut, 1942

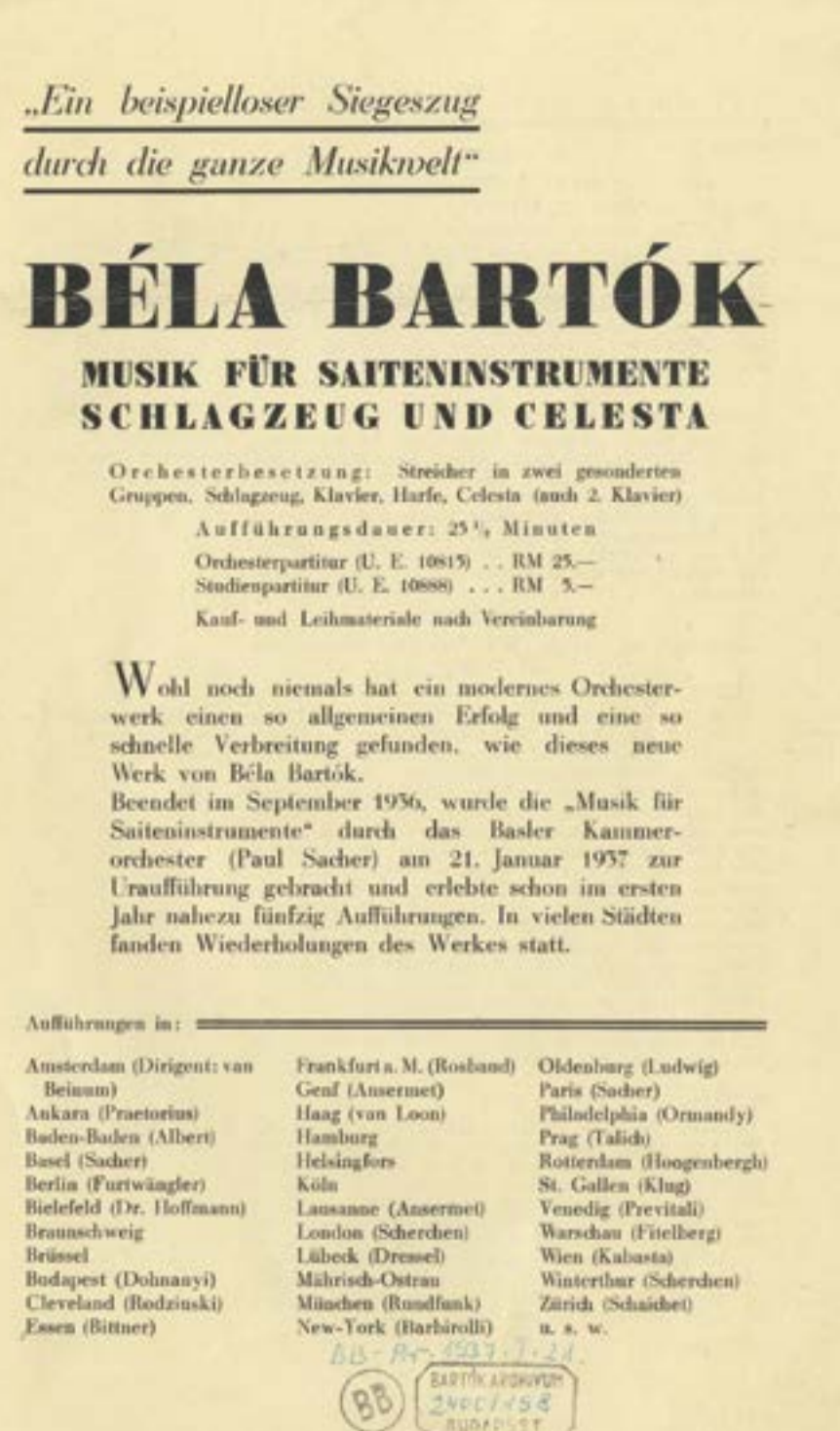

Négy esztendeje élek az Egyesült Államokban önkéntes menekültként. [...] E nehéz korszakban folytatott zeneszerzői tevékenységemről nincs sok mondanivalóm. Az első években a Columbia Egyetemen szívvel-lélekkel belemerültem a szerb-horvát parasztzene tanulmányozásába. Kutatásaim eredményei a Columbia University Pressnél tanulmány formájában kerülnek kiadásra. Elzártságomnak és szakadatlan munkámnak másik, kevésbé szerencsés eredménye a kimerültség okozta betegségem volt. A súlyos megpróbáltatás többé-kevésbé véget ért és végül is folytathattam zeneszerzői tevékenységemet. Ilyenformán, körülbelül egy évvel ezelőtt öt tételből álló nagyzenekari „Concerto”-t írtam a Koussevitzky Alapítvány részére. Az idén egy szólószonátát írtam hegedűre Yehudi Menuhinnek, aki a darabot a New York-i Carnegie Hallban, novemberben megtartott hangversenyén mutatta be.

Bartók, „Nyilatkozat amerikai éveiről” (1944)

A Bostoni Szimfonikus Zenekar 1944–45-ös programfüzete a zenekari Concerto bemutatójával és szerzői ismertetőjével

Bartók, 1940, egyik utolsó európai fényképe (Angelo felvétele)

„Példátlan diadalmenet az egész zenei világon át”, Bartók Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művének reklámbrosúrája, 1937

A ki Bartókkal találkozott, gondolva művei ritmikái öserejére, meglepődött vékony, törekeny alkatán. Külső megjelenésében finomidegzetű tudóst mutatott. Ez a fanatikus akarattal és könyörtelen szigorúsággal áthatott, forró szívvel cselekvő ember megközelíthetetlennek látszott és tartózkodóan udvarias volt. Lénye fényt és világosságot árasztott. Szemeiben fenséges tűz világított. Kutató tekintetének sugarában semmi sem állta meg a helyét, ami nem igaz és nem tiszta. Ha egyszer-másszor muzsikálás közben valamilyen különösen nyaktörő és nehéz hely jól sikerült, gyermekes huncutsággal nevetett, s ha jól végzett munkán örvendett, valósággal sugárzott. Többet jelentett ez minden kötelező bóknál; illet sohasem hallottam tőle.

Paul Sacher, „Bartók Béla emlékezete” (1945)